

οὐκ ἤ· καὶ γὰρ ἐν τοῖς προφήταις ἦν, μᾶλλον δὲ ἐν Μωσῇ καὶ ἐν πολλοῖς κυρίοις, μᾶλλον δὲ ἐν Χριστῷ ὡς ἐν ναφ̄. Καὶ ἀλλαχού λέγει ἄλλον εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἄλλον τὸν Θεὸν Λόγον. Νεστόριος εἶπεν μὴ ἐγχωρεῖν τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἄλλο ἅπαξ γεννηθῆναι, καὶ ταῦτα θεότητι ».

Ἰδοὺ δέδεικται σαφῶς λέγων ὁ παραβάτης· Οὐκ ἐτέχθη ἐκ Μαρίας ὁ γεννηθεὶς ἐκ Πατρὸς. Ἰδοὺ συναινεῖ τῷ αἵρετικῷ Παύλῳ λέγοντι, ἄλλον εἶναι τὸν Λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν, καὶ οὐχὶ ἓνα, ὡς ἡ ὀρθοδοξία κηρύσσει. Ἔως ὧδε ἡ διαμαρτυρία.

in alio sic habitet: etenim in prophetis erat, magis autem in Mose et in multis dominis, magis autem in Christo tanquam in templo. Et alibi dicit, alium esse Iesum Christum, et alium Deum Verbum. Nestorius dixit, non esse possibile eum qui est ante saecula, aliud genitum esse, idque divinitate ».

Ecce aperte dicit Nestorius: Non est natus ex Maria, qui est genitus ex Patre. Ecce convenit cum Paulo haeretico, qui ait alium esse Verbum, et alium Iesum Christum, et non unum, ut fides recta praedicat. Haec tenus testimonium.

FERRANDUS¹ diaconus Carthaginensis († 546)

EPISTOLAE

1549

Ep. III, 2. Bene enim peritiam tuam nosse confido, quoniam si, secundum quod haeticus sapuit, imo potius desipuit, caro Verbi Dei secundum carnem nascentis a carne Virginis pronuntiatur extranea, sine causa Filius Dei, etiam filius hominis factus asseritur. Quomodo enim naturaliter filius est hominis, qui originem non habet ex homine? Nullam vero originem habet ex homine, si conceptus in utero virginali carnem non traxit ex carne? Constat eum sine semine patris materna viscera fecundasse; sed qualis erit Mariae fecunditas, si non sit ex illa quae per eam nascitur caro? *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*, Ioannes dicit evangelista.² Quae- ris unde factum est caro? Beatus Paulus inquisitioni tuae respondeat: *Postquam venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere*.³ Filium ergo suum misit Deus, id est, Verbum suum carnem fecit Deus; sed unde? Ex muliere. Si igitur ex muliere Verbum

PL
67, 890

¹ *Fulgentius* Ferrandus falso dictus (cf. PLS IV, 22).

² Io. I, 14.

³ Gal. IV, 4.

● PG 86, 1380, 1388, 1392, 1393.

caro factum est, caro Verbi indubitanter sumpta est de muliere. Mulier hic semper Virgo Maria, sexus nomine mulier nuncupatur, quae propterea, salvo pudore, concepit et peperit Deum, quia de ea veritatem carnis Deus homo factus accepit. Alioquin si fabricavit sibi Creator creandus novi generis carnem, vel ex nihilo, vel unde voluit, apparere subito debuit oculis mortalium, quam decem mensibus tolerare parvi ventris hospitium, cuius magnitudini non sufficit coelum. Quid necessarium fuerat ut Ioseph, sponsus fidelis, videns coniugem castissimam, prius quam convenirent, effici genitricem, suspicaretur adulterium, quia nesciebat adhuc coeleste mysterium? Fieret unigenitus Deus homo sicut sine homine patre, ita sine matre, si nihil ei accipiendum fuit ex matre. Veniret ad filios hominum nullius hominis filius, si nihil habiturus esset commune cum filiis hominum. Repugnat nimis ista sententia, veritatis pudor opprimit considerantem diutius. Virgo filium generat mirantibus omnibus, et sterilia remansisse putantur viscera generantis, quia nihil ex se profundunt in membra nascentis? Terra herbas generat

* insensibiles, nullusque eis negat terrenae substantiae qualitatem: Maria Filium Dei concipit, Filium Dei parit, et in eo non agnoscit suae substantiae proprietatem? Tolerabilius profecto peccare iudicabitur, quod Dominum Iesum Christum nihil accepisse suspicans de Maria, tacet etiam natum; nativitati enim magnam facit iniuriam, quisquis aliquam facit inter substantiam gignentis et geniti differentiam; redarguente hanc pessimam blasphemiam Doctore gentium, ubi verae fidei titulo clariore principia Epistolae decoranda cognoscens, hoc sermone coepit aedificare Romanos: *Paulus servus Iesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem; qui praedestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.*¹

PL
67, 891

5. Dicat nunc haereticus quomodo Filius Dei factus est ex semine David secundum carnem. Ioseph certe nihil seminavit in Maria, cui dicitur ab angelo: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Quare Christus ex semine David iterum dicitur? Quare ille natus inter homines sine humano semine, factus dicitur ex semine David? Non leviter, neque perfunctorie praedicationis huius oportet considerare virtutem. Memor quippe Apostolus doctrinae suae similiter alio quoque loco Timotheum carissimum discipulum monet: *Memor esto, inquit, Iesum Christum resur-*

1550

¹ Rom. I, 1-4.

*rexisse a mortuis ex semine David secundum Evangelium meum.*¹ Quis proinde inseruit nativitati eius semen David in substantia humanitatis? Ubi potuit fieri de semine David? Si sine homine natus est patre, qua ratione ergo fieret ex semine David, nisi carnem suscepisset ex matre quae pertinebat ad semen David? De semine enim David Maria, et de carne Mariae Christus; quamvis sine semine maritali, tamen cum proprietate naturae. Propter hoc Psalmista cantat prophetico spiritu: *Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum,*² quia in manifesta carnis a se acceptae substantia, Maria genuit Dominum suum. Nam si aliunde caro Christi nasceretur, terra, id est Maria, nullatenus daret fructum suum, sed alienum; nec iterum sanctus Apostolus semen Abrahae Christum esse significaret; ita loquens: *Abrahae dictae sunt promissiones, et semini eius. Non dicit: et seminibus, quasi in multis; sed, tanquam in uno: et semini tuo, quod est Christus.*³ Quid apertius? Quid evidentius? Nonne sic et semen Abrahae Christus, quomodo ex semine David propter Mariam, per Mariam, de Maria? Tollat impius disputator Christo materiam carnis, quam Maria ministravit, et doceat quomodo est semen Abrahae Christus, aut quomodo factus est ex semine David.

1551

4. Caro itaque Christi de matre sumpta est, ideo amplius vera est; sed plane sancta est, quia divinitatis adunatione mundata est. In carne Christi natura est nostrae carnis, sed non reperitur culpa naturae. Sic caro Christi carni Mariae et similis est, et dissimilis: similis, quia inde traxit originem; dissimilis, quia non inde contraxit vitiatae originis contagionem: similis, quoniam, licet voluntarias, tamen veras sensit infirmitates; dissimilis, quoniam nullas penitus neque per voluntatem, neque per ignorantiam commisit iniquitates: similis, quia passibilis et mortalis; dissimilis, quia incoinquabilis, et vivificatrix etiam mortuorum: similis genere, dissimilis merito: similis specie, dissimilis virtute: similis, quia similitudo est carnis peccati, dicente Apostolo: *Deus Filium suum misit in similitudinem carnis peccati.*⁴ Ecce quantum caro Christi docetur a Maria causam novae existentiae naturaliter assecuta secundum solemnitatem partus humani, sequestrata necessitate concubitus maritalis, ut non sit quidem caro peccati, quia caro est Dei; sit tamen similitudo carnis peccati, quia veraciter nata est de carne mortali: merito etiam mortalis, quia materiam traxit de carne mortali. In carne enim non

PL
67, 892¹ II Tim. II, 8.² Ps. LXXXIV, 13.³ Gal. III, 16.⁴ Rom. VIII, 3.

habentis omnino peccatum, per quam ianuam voluntaria mors introiret, nisi de carne eius nasceretur cui potuit inesse peccatum et per peccatum mors? Plenius hoc lucidis sermonibus explicemus. Caro Christi non erat in iniquitatibus concepta: propter quid ergo conditionem mortis videtur experta? Manifeste scimus, non necessitate, sed voluntate pro nobis mortuum fuisse Filium Dei. [...]

PL
67, 893

[...] Quid prodest Adam Christi victoria, si non est eius in Christo substantia? et quomodo id fieri potuit, nisi eum sic genuisset Virgo Maria, ut praeberet ei sine iniquitate materiam carnis, in qua nasci temporaliter posset et pati?

1552

5. Sic omnino, sic sentiendum fides admonet vera, Christum corpus habuisse verum, non aëreum, non phantasticum, non aliunde formatum, sed carneum; de carne Virginis sumptum, licet non carnaliter seminatum, rationalis animae inspiratione vivificatum; tale quale nos habemus, absque peccato; tale in quo diabolus falleretur, ut putans escam, deglutiret hamum. Diabolus enim nisi videret in Christo Salvatore verum corpus et matri consubstantialia, nec tentare auderet, nec occidere.

PL
67, 901

12. Quid, rogo, proficit ad negandum Filio Dei materni corporis veritatem, quando unus de Trinitate passus asseritur? Nonne, si unus de Trinitate est, vere Filius Dei est? Et si passus est, vere habet materni corporis veritatem? Alioquin tolle corpus ex matre sumptum, et quomodo pati potuit pura divinitas? Perpende qualis est caro Mariae, sine dubio passibilis et mortalis: ut ergo esset caro Verbi passibilis et mortalis, ex illa carne habet originem quae fuit passibilis et mortalis. In prole igitur cognosce similitudinem generis per testimonium passionis: [...] * qui cum esset vere et proprie Deus, vere et proprie factus est homo, ut non immerito vere et proprie mater Dei beata Maria credatur. Ex Maria enim semper virgine nec divinitas nasci potuit sine humanitate, nec humanitas sine divinitate.

1553

PL
67, 906

17. Frustra expavescit quisquis aestimat consubstantialiam divinitati matrem futuram, si veraciter et proprie Maria mater fuerit Dei; profecto enim quia veraciter et proprie generanti semper est consubstantialis ille qui nascitur, accepit ab ea Deus unde ei fieret consubstantialis, et sic ex ea nasci dignatus est. Ita igitur proprie, sicut veraciter, Maria divinitatem Filii genuit, sed incarnatam. Sine carne enim divinitatem sempiternam generare non posset homo mortalis. Quid autem, proprie genuit? Manifeste genuit, contestantibus signis et virtutibus Deum esse, qui ex homine nascitur. Quid est, proprie genuit? Ipsa ei materiam carnis secundum quam gene-

1554

ratur, operante quidem Spiritu sancto, verumtamen ex suis visceribus tribuit, et ideo quem sic nasci oportuit, etiam proprie genuit: quia in humana eum natura genuit, quam nullo dubitante proprie genuit [...].

Si enim dixero, vel dicere voluero: Maria semper virgo proprie genuit humanitatem, non proprie genuit divinitatem, videbitur sub aliquo modo hominem purum genuisse, quem nullo modo ita genuit, quia Verbum carnem factum proprie genuit. Recte ergo, quantum arbitror, dicimus et confitemur: Maria veraciter est mater Dei Christi, ut non esset suspicio phantasiae. Recte etiam confitemur: Maria proprie mater est Dei Christi, ut nullatenus hominem purum, qui pro meritis operum bonorum postea proveheretur in Deum, vel superveniente in se Filio Dei, vocari aut effici inciperet Deus, sed Deum sine initio, ex certo initio hominem factum concepisse et genuisse credatur. Inveniri potest plane alius conveniens modus, quo sine scandalo haec sententia proferatur, si ita unusquisque dicat: Maria proprie mater Dei Christi, ut singulare * hoc coelestis operationis beneficium non videatur commune cum caeteris. Ipse enim Salvator in Evangelio nuntiantibus sibi: *Ecce mater tua et fratres tui foris stant quaerentes te: Quae est, inquit, mater mea, aut qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos, ait: Ecce mater mea et fratres mei. Et omnis qui facit voluntatem Patris mei qui in coelis est, hic meus frater et soror, et mater est.*¹ Omnis ergo faciens voluntatem Patris eius, mater est eius. Sed Maria ideo proprie mater est, quia nascendo de ea secundum carnem factus est filius eius. Multae mulieres Deum timentes parturiunt Deum Christum mente, non carne: sola autem Maria Deum Christum peperit etiam carne; et ideo sola proprie mater est Dei, quia nulla alia sic mater est Dei. Beatus Apostolus dum Romanis scriberet, ait: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum.*² Dicat ergo mihi aliquis, utrum proprius Filius Dei Patris, ipse est proprius filius Virginis matris, an forte non habuit Maria proprium filium, quem Deus habet proprium Filium? Sed et Maria habet proprium filium, quia genuit, non adoptavit: et illum habet proprium filium, quem habet Deus proprium Filium, quia duos filios nunquam fides catholica praedicat. Restat ergo ut si Deus Dei proprius Filius, ipse est etiam matris Virginis proprius filius, proprie eum genuerit. Alioquin si illa proprie non genuerit, nec ille proprius est filius. Proprius est autem filius; ergo illa proprie genuit:

*907

¹ Matth. XII, 47-50.

² Rom. VIII, 31, 32

veruntamen secundum humanitatem, secundum quam potuit Deus nasci.

PL
67, 912

Ep. V, 3. [...] Manens enim Deus Filius una in Trinitate persona, venit ad Virginem; nec sibi aliam de ea personam assumpsit, sed aliam sic unitatem personae suae suscepit, ut persona quae semper erat, naturam susciperet carnis, haberetque duas, una Christi persona, naturas. Nec ambigere oportet quomodo credatur humana natura, ex initio sui, Dei Verbi habuisse personam; scientes quia non hominem formatum, neque conceptum, neque vita sua quadam vel in matris utero vivere iam incipientem Deus assumpsit; sed omnino antequam aliquid Maria conciperet, ante omnem formati formandive hominis causam, Deus volens homo fieri, virginalis palatium ventris intravit; et virtute divinitatis munus largiens fecunditatis, assumpsit ex ea quam habere voluit matrem, nostri generis veram carnem.

1555

EPISTOLA DOGMATICA ADVERSUS ARIANOS ALIOSQUE HAERETICOS

PLS
IV, 32

11. [...] Sequetur hunc Eutyches dissimiliter perfidus, sed similiter condemnandus, in una Christi persona duas manifeste substantias permanere cognoscens, unam quam videbit, ut confundatur; aliam quam non videbit, ut puniatur: auditurus, sicut omnes impii, tollatur impius ut non videat claritatem Dei: nec audebit amplius suspicari, nihil Christum de Mariae genitricis carne sumpsisse: sed velit nolit, aspiciet Dominum ipsum esse filium David, quia natus est *ex semine David*.¹ Quomodo autem ex semine David nasci potuit, sine semine viri conceptus et natus, nisi quia de semine David caro exitit B. Mariae, quae materiam carnis nascituro ex se Domino ministravit?

1556

VERECUNDUS († 552)

IN CANTICUM DEUTERONOMII

PLS
IV, 57

II. *Espectetur sicut pluvia eloquium meum, et descendant sicut ros verba mea.*²

1557

Ex persona Patris agnoscitur, cuius Eloquium novissimis est temporibus exspectatum, quia *Verbum caro factum est et habitavit*

¹ Rom. I, 3.

² Deut. XXXIII, 2.

• PL 67, 889, 894, 896, 898, 902, 908, 911, 940, 941.